

Vélemény és javaslatok

az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelt feladatairól szóló EMMI rendelet tervezetéről

Az Országos Közgyűjtemények Szövetségének tagjai és Elnöksége áttekintette a közigazgatási egyeztetésre megküldött előterjesztést. Annak céljaival, szükségességével teljes mértékben egyetért, és kívánatosnak tartja, hogy az országos közgyűjtemények, múzeumok és könyvtárak közfeladataikat hatékonyabban és a kulturális politika hathatós támogatásával, és jogszabályban is rögzített feltételek között lássák el. A rendelet összefoglalja és megerősíti azokat a feladatokat, amelyek az országos múzeumok esetében az elmúlt évek, évtized során egyre fontosabb szerepet kaptak (minőségi gyűjteménygyarapítás, tudásközpont szerep, részvétel a hazai és nemzetközi tudományos együttműködésben, stb.).

Közismert tény, hogy az 1997. évi CXL tv. 2012. évben történt módosítása során feladat meghatározásukat tekintve is kiemelt figyelmet kaptak a megyei múzeumi intézményrendszer strukturális átalakítása következtében létrejött új intézmények, miközben az országos múzeumok feladatainak meghatározása törvényi szinten túlságosan általánossá és hiányossá vált.

„**43. §** (1) Az országos múzeum átfogó, egy vagy több alaptudományra támaszkodó, szakterületén kiemelkedő jelentőségű, művelődéstörténeti, tudományos teljességre törekvő gyűjteményt gondoz; gyűjtőterülete - a Budapesti Történeti Múzeum kivételével - az egész országra kiterjed.

(2)

(3) Az országos múzeum ellátja a miniszter által jogszabályban ráruházott szakmai feladatokat.”
(1997. évi CXL. tv.)

Mindez azt is jelentette, hogy az országos múzeumok és intézmények alap- és kiemelt feladatainak rögzítésére elsősorban csak az intézményi Alapító Okiratok szolgáltak. Jelen rendelettervezet a törvényben meglévő aránytalanság csökkentését szolgálja, bár nem szünteti meg, hiszen a törvénytől alacsonyabb szintű jogszabály rendelkezik az országos múzeumok feladatairól, miközben a megyei hatókörű városi múzeumok és a területi múzeumok esetében ugyanezt a törvényi szint kezeli. Szükségesnek ítéljük ezen egyensúlytalanság megszüntetését.

A vezetői összefoglaló szól arról, hogy a múzeumok esetében fontos szerepe van a muzeális intézményi működési engedélynek is, amely a szakmai besorolás mellett rögzíti a gyűjtőkört és a gyűjtőterületet is. E kérdés azonban nem köszön vissza a rendelet szövegében, javasoljuk a pótlását.

A rendelettervezetben az általánosan megfogalmazott feladatok körének kijelölése – melyek között szerepelnek az intézményektől benyújtott egyedi javaslatok – azt igényelné, hogy azokat intézményenként konkrétan rögzítse a rendelet (vagy annak melléklete). Az előterjesztés megfogalmazza az országos múzeumokra általánosan érvényes kiemelt szakmai elvárásokat, de az egyes intézményekre vonatkozó feladatrendet csak az Alapító Okiratokkal rögzíti. A rendelet jelen formája azonban így nem tudja kiszűrni az esetleges párhuzamosságokat, illetve bizonyos

részterületek ellátási hiányát. Mindezek miatt elengedhetetlen az általános feladatrenden túl az intézmények konkrét kiemelt feladatainak is jogszabályi szintű meghatározása.

Általánosságban elmondható, a tervezetből nem olvasható ki egyértelműen, hogy annak rendelkezései célok vagy kötelezően teljesítendő feladatok a múzeumok és könyvtárak számára. Ha kötelező feladatokról van szó – véleményünk szerint – alapvető problémát jelent, hogy a tervezet nem állapít meg határidőket a felsorolt követelmények teljesítésére és több ponton olyan kötelezettségeket ró mind a múzeumokra, mind a könyvtárakra, melyekhez nem rendelkeznek sem megfelelő személyi, sem anyagi, sem technikai feltételekkel (nem minden könyvtár végez oktatást, fizet elő elektronikus adatbázisra, vagy működtet a szakterületének megfelelő átfogó kutatási adatbázist, az akkreditált képzés előfeltételeinek hiánya szintén a kötelezettségek teljesítésének akadály lehet).

A múzeumi törvény 42. §. (4) bekezdés c) pontja rögzíti, hogy a múzeum feladatait éves szakmai és pénzügyi terv alapján végzi, amely tevékenységről éves **szakmai munkajelentést** és **pénzügyi beszámolót** készít. Ugyanezen törvény 100. §. (3) bekezdés x) pontja alapján a miniszter felhatalmazást kap arra, hogy a múzeum feladatain belül rendeletben szabályozza a kiemelt feladatokat és azok ellátásának rendjét.

A véleményezni kért rendelet 1. §. (3) bekezdése azonban azt írja, hogy a múzeum és a könyvtár a kiemelt feladatai ellátásáról éves **beszámolót** készít. Véleményünk szerint a jogszabályi hierarchiában alacsonyabb szintet elfoglaló rendelkezés nem fogalmazhat kevésbé konkrétan, mint ahogy az idevonatkozó alaptörvény (a múzeumi törvény) teszi. Azaz a rendeletben pontosítani szükséges, hogy a kiemelt feladat ellátásáról készítenő beszámoló szakmai vagy pénzügyi vonatkozású-e, vagy mindkettő, és ennek a tárgyét követő január 31.(a szakmai beszámoló esetében jelenleg érvényes időpont, vagy február 28. a beküldési ideje. Célszerűnek tartjuk a mind a könyvtárak, mind a múzeumok esetében alkalmazott teljesítményértékelés és statisztika adatlapjának módosításával, kiegészítésével ezt a feladatot egybevonni.

A rendelettervezet az országos múzeumok kiemelt feladatai között több olyan feladatot említ, amelyek eddig (a Kult. tv. szerint) nem tartoztak feladatkörükbe, pl. digitalizálási országos szakmai kompetenciaközpontként működés, a kulturális javak országos központi szakágazati adattárának vezetése és központi adatbázisok kiépítése, az infó-kommunikációs kompetenciák hozzáférhetővé válásának elősegítése. Ezek közül azon feladatok esetében, amelyeket nem minden országos múzeum lát el, célszerű a rendelethez kapcsolódó miniszteri utasításban meghatározni ezeket az egyes intézményekre vonatkozóan.

Kétséges, hogy az országos szakmúzeumok jelenlegi szakdolgozói létszámuk és technikai feltételeik (pl. számítástechnikai eszközellátottságuk) mellett képesek lesznek-e ezen feladatok megfelelő ellátására úgy, hogy ezen új feladatok ellátására a rendelet nem irányoz elő központi költségvetési támogatást.

A rendelettervezethez csatolt vezetői összefoglaló megemlíti, hogy a rendeletben felsorolt tevékenységeket az országos szakkönyvtárak és az állami egyetemi könyvtárak jelenleg is végzik, „ezért a kiemelt feladatok meghatározásának költségvetési vonzata nincs”. (6. old.) A múzeumok esetében azonban ez az indoklás nem alkalmazható. Ennek ellenére a vezetői összefoglaló azt írja, hogy "Egyéb intézkedés. Nem szükséges, mert a feladatok meghatározása az intézmények jelenlegi költségvetésének hatékonyabb felhasználását [...] jelenti." (7. old.)

A tervezet 2. § d) pontja szerint „a múzeum tudásközpontként működteti a gyűjtőkörébe tartozó kulturális javak országos központi szakági adattárát.” A rendelet-tervezet szövegéből – meglátásunk

szerint – az következik, hogy a múzeum kötelessége minden, a gyűjtőkörébe tartozó, az ország bármely pontján fellelhető kulturális jav adattári nyilvántartása. A gyűjtőkörbe tartozó kulturális jav országos központi szakági adattárának elindításához szükség lenne a szakágak megnevezésére, felosztására. (Az irodalomtörténetet pl. a Nemzeti Könyvtárhoz lett delegálva, miközben annak országos gyűjtése, adattárakba rendezése már évtizedek óta a Petőfi Irodalmi Múzeumban is folyik.)

Az ilyen jellegű, szerteágazó, részletes adatbázis kiépítésére jelenleg a legtöbb országos múzeumnak nincs kapacitása, ezért javasoljuk, hogy a rendelet mellékletében vagy más módon részletesebben megfogalmazásra kerüljön, milyen, illetve hol fellelhető kulturális javoknak kell szerepelniük az országos központi szakági adattárban.

Tekintettel a közgyűjtemények finansziális helyzetére, kívánatos lenne, ha a rendeletben szerepelne, hogy az országos (szak)múzeumok kiemelt feladatainak ellátásához az EMMI állami költségvetési támogatásból biztosítja a pénzügyi feltételeket.

A Nemzeti Névtérrel kapcsolatban fontosnak tartjuk, hogy az nem egyedül könyvtári (Nemzeti Könyvtári) feladat, hanem az összes közgyűjteményi ágat egyaránt érinti, ezért a különböző releváns közgyűjtemények együttműködésével, és nem csak könyvtárakkal kell létrehozni. Hatalmas névtér állománya van pl. a Petőfi Irodalmi Múzeumnak is, és a levéltáraknak is. Ezt a feladatot egyedül a Nemzeti Könyvtárhoz delegálni szakmailag következetlen lenne.

– működteti a gyűjtőkörébe tartozó kulturális javak országos központi szakági adattárát – a szakágak megnevezését, felosztását ki, s mikor végzi el?

– A 2. § d) pontja szerinti feladat teljesülése érdekében a muzeális intézmény a múzeum megkeresésére gyűjteményéről és tudományos kutatásairól információszolgáltatási kötelezettséggel tartozik a gyűjtőkörének megfelelő múzeum országos központi szakági adattára számára mikor dől el, hogy melyik múzeum mikor kinek? Mit takar ez az adattár, adatbázist esetleg?

Ugyancsak a 13. oldal 7/j. pontjának megvalósításában fontos, hogy a múzeumi könyvtárak is részt vállaljanak.

Konkrét, szövegszerű javaslatok a jogszabály szövegéhez:

1. §

(2) A múzeum a gyűjtőkörében, valamint az (1) bekezdés *b)-d)* pontja szerinti könyvtár a szakterületén kiemelt feladatként

a) minőségi gyűjteményfejlesztést és **-megőrzést, magas színvonalú műtárgyvédelmi tevékenységet** folytat,

d) részt vesz hazai és nemzetközi tudományos együttműködésekben, **különös tekintettel a határon túli magyar közösségekkel és intézményeikkel folytatott együttműködésekre**

Javasoljuk, hogy a **2.§ b)** bekezdése egészüljön ki a következő módon:

b) **szakterületén** a muzeológiai, illetve múzeumpedagógiai, digitalizálási vagy állományvédelmi tevékenység országos szakmai kompetenciaközpontjaként működik,

3. § Az 1. § (2) bekezdés *d)* pontja szerinti kiemelt feladata ellátása érdekében a múzeum **szakterületéhez és gyűjtőköréhez kapcsolódóan**

a) tudományszervezési feladatokat lát el,

A 4. §

c) hozzájárul ahhoz, hogy az **info-kommunikációs kompetenciák** mindenki számára hozzáférhetővé váljanak, és ezzel csökkenjen a digitális írástudás hiánya

7. § (2) bekezdést követő kiegészítés:

A fenti feladatokat az Országos Széchényi Könyvtár szervezeti egységeként működő Könyvtári Intézet látja el.

8. § végére kiegészítés:

(5) Az országos szakkönyvtár és az egyetemi könyvtár az 1. § (2) bekezdés e) pontja szerinti kiemelt feladata ellátása érdekében hozzájárul ahhoz, hogy az info-kommunikációs kompetenciák mindenki számára hozzáférhetővé váljanak, és ezzel csökkenjen a digitális írástudás hiánya

Kiegészítő javaslatok a Hadtörténeti Intézet és Múzeum speciális helyzetével kapcsolatban - az intézmény vezetője részéről:

A 2. § f) pontjának megvalósítása szintén a kapacitás-probléma miatt ütközhet nehézségekbe, hiszen katonai vonatkozású kulturális javak gyűjtésével, megőrzésével foglalkozó, egyedüli múzeumként a HM HIM valószínűleg nem lenne képes az összes, gyűjtőkörébe tartozó kulturális javak digitalizálását, központi online adatbázisba rendezését megvalósítani (a HM HIM jelenleg is az Országos Közfoglalkoztatási Program keretében a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézettel együttműködve végzi a kulturális javak digitalizálását).

A tervezet 8. § (1) bekezdés b) pont ba) és bb) alpontjai, valamint 8. § (2) bekezdés b) pontjával kapcsolatban észrevételeim az előző pontokhoz hasonlóak, véleményünk szerint sem személyi, sem anyagi, sem technikai feltételei nincsenek meg az ott megfogalmazott feladatok teljesítésének (valamennyi, hazai tudományos tevékenység eredményének hozzáférhetővé tétele, illetve a hazai-és nemzetközi adatbázisok előfizetése).

A 8. § (4) bekezdése szerint a nemzeti gyűjtőkörű könyvtár – kiemelt feladata ellátása körében – gyűjti, archiválja és szolgáltatja az országos szakkönyvtár és egyetemi könyvtár számára a termékinformációs kötelempéldányokat, azonban a tervezet nem definiálja, mit jelent pontosan a termékinformációs kötelempéldány.

A Hadtörténeti Könyvtár a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum része, gyűjtőköri szabályzattal igen, önálló szervezeti és működési szabályzattal azonban nem rendelkezik, ezért a tervezet 9. § (3) bekezdését javaslom olyan formában módosítani, kiegészíteni, hogy az abban meghatározott követelményeknek – speciális helyzetéből fakadóan – a Hadtörténeti Könyvtár is megfeleljen.

Szentendre-Budapest, 2014. január 30.

E. Csorba Csilla
soros elnök